

D. P. DYMOND, *Archaeology and History, A plea for reconciliation*, Thames and Hudson, London 1974, 192 str.

Avtor, ki je po izobrazbi zgodovinar in po strokovni potrebi tudi priučen arheolog, je napisal to knjigo, kot v uvodu sam pravi, iz prepričanja, da je treba v odnosih med arheologijo in zgodovino marsikaj popraviti in je skušal z njo prispevati k boljšemu razumevanju med obema vedama.

Knjiga se deli na dva dela. Prvi je teoretičen oris arheološke in zgodovinske vede, drugi pa prikazuje praktične primere sodelovanja med obema. Prvo poglavje, v katerem opredeli osnovne pojme ter odnos med materialnimi in pisanimi viri, konča avtor s tem, da ugotovi dve dejstvi. Prvič, da je med arheologijo in zgodovino (v ožjem smislu) bistvena razlika, saj ena dela s stvarnimi preostanki druga pa s pisanimi in ustnimi poročili. Drugič, kljub tej osnovni razliki prevzemajo arheologi in zgodovinarji v praksi metode in vire drug drugega. Prav skupna uporaba virov kaže, da gre v bistvu za enotno zgodovinsko vedo.

Naslednji dve poglavji sta uvoda v arheologijo in zgodovino s poudarkom na prikazu proučevanja in interpretacije virov.

Četrto poglavje je posvečeno sorodnostim med obravnavanimi vedama. Avtor navaja očitke, ki si jih izmenjujeta, jih razčlenjuje in skuša pokazati njih upravičenost oziroma neupravičenost. Za stil knjige je značilno, kako izrazi splošno razširjeno predstavo, ki jo imajo arheologi o zgodovinarjih. Zanje so ti »troglo-diti s silikozo na pljučih«.

Sodelovanje med vedama je po njegovem mnenju nujno že zaradi naraščajoče specializacije. Seveda mora temeljiti na dokajšnjem znanju, popolnem razumevanju narave vsake od obeh vrst pričevanj ter na zavesti, da je popoln in dokončen dokaz nedosegljiv.

Ko govorimo o sodelovanju arheologije ter zgodovine in povezovanju obojega, se samo po sebi postavlja vprašanje nadrejenosti oziroma podrejenosti. Tudi na to skuša avtor odgovoriti. Ker arheološko pričevanje ni zavestno in je torej manj varljivo, bi lahko rekli, da je nadrejeno; toda v dveh važnih smislih ga moramo gledati kot podrejenega. Prvič, manj neposredno pričuje o človeški misli kot zgodovinska ugotovitev. Drugič, arheološko pričevanje se na splošno tiče človekovih dosežkov na področju tehnologije in ekonomije. Ukvarja se z osnovami človeškega življenja bolj kot z nadstavbo intelektualnih in duhovnih dosežkov. Nasprotno pa zgodovinsko pričevanje lahko osvetli enako osnove in nadstavbo, pokriva torej mnogo večje področje človeških dejavnosti. Bolj važno kot vsako razpravljanje o nadrejenosti in podrejenosti pa je spoznanje, da sta oba načina priče-

vanja sicer opredeljena različno, vendar se istčasno dopolnjujeta in sta tudi snovno nerazdružljiva.

To stališče je za slovensko arheologijo še posebej zanimivo, če se spomnimo naših razpravljaj. Članek B. GRAFENAUERJA (*Zgodovinski časopis* 5 [1951] 163 ss.) je prav tako obravnaval odnos arheologije do zgodovine ter njene raziskovalne pristojnosti. Članek je bil odgovor na prispevek J. KOROŠČA (*Zgodovinski časopis* 4 [1950] 5 ss.), ki je opredeljeval arheologijo kot vsaj enakovredno zgodovini (v ožjem pomenu) za nekatera področja pa celo bolj pristojno. Zanimivo je, da se Dymondovo mnenje ne ujema do kraja niti z Grafenauerjevim niti s Koroščevim, saj prvi priznava arheologiji manjše, drugi pa večje spoznavne zmožnosti kot Dymond.

V drugem delu knjige avtor najprej prikaže področja, kjer se je arheološka metoda dela uveljavila že od samega začetka: klasična zgodovina, umetnostna zgodovina, zgodovina arhitekture, heraldika, diplomatika. V sledečem poglavju pa obravnava področja, kjer se šele uveljavlja: raziskovanje zapuščenih srednjeveških mest, propadlih naselij, demografske raziskave, industrijska arheologija, historična ekologija.

Zadnje poglavje pa je poziv k celostni arheologiji, to se pravi, proučiti del pokrajine zgodovinsko tako popolno, kot je mogoče. Proučiti je treba fosilne in mrtve značilnosti ter razložiti še žive, ki jih opazujemo danes. V večini pokrajin se najdejo materialni dokazi za štiri glavne ekonomske vidike življenja: za proizvodnjo hrane in izrabo zemljišča, za trgovsko in obrtno dejavnost, sledovi človeške naselitve ter sledovi komunikacij. Avtor meni, da arheologi lahko najprimerneje usmerjajo zgodovinsko znanost pri tovrstnem proučevanju, saj so specializirani za to, da znanstveno obdelajo tvarne dokaze za široke historične namene.

Tu se vidi, da je celostna arheologija v bistvu zgodovina, celosten arheolog pa zgodovinar. Kajti v širokem smislu sta oba, zgodovinar (v ožjem pomenu) in arheolog, zgodovinarja. Da pa je v praksi prvi v nekoliko nadrejenem položaju, je predvsem krivda drugega, ki se preveč enostransko ukvarja le s stvarnimi preostanki. Sedaj se seveda postavi vprašanje, čemu za proučevanje istega predmeta dve različni vedi. Odgovor se mi zdi jasan; veda je v bistvu le ena, sta le dve različni poti do spoznanja.

Knjiga je polna novih in starih pogledov na arheologijo, zgodovino in njuno povezovanje, ki so tu pregledno zbrani na enem mestu. In končno, zakaj je branje take knjige sploh koristno. Naj v odgovor navedem avtorjevo misel iz epiloga; če bi zgodovinarji vseh vrst (vštevši arheologe) več razmišljali o (kritični) filozofiji in metodologiji svojega predmeta, bi laže pričeli tako izobražence kot splošno občinstvo

o sodobni vrednosti svojega poklica. Poleg tega pa knjiga krepi zavest tako arheologa kot zgodovinarja o spoznavni moči njune vede in

utrjuje prepričanje, da je moč le v slogi. S tem pa je dosežen njen glavni namen.

Andrej Pleterski

»MATERIALNA KULTURA KARANTANSKO-KETLAŠKEGA KROGA IN SOSEDNJE POKRAJINE V TEM ČASU«, Koper od 29. IX. do 2. X. 1974.

U okviru rada Slovenskega arheološkega društva održan je u Kopru, u danima od 29. IX do 2. X 1974. godine, Internacionalni susret ranosrednjovekovnih arheologa s naslovom »Materialna kultura karantansko-ketlaškega kroga in sosednje pokrajine v tem času«, pod pokroviteljstvom Maria Abrama, predsednika Opštine Koper koji je učesnike pozdravio govorom i izrazima dobrih želja u svečanoj dvorani Opštinske skupštine u kojoj se je i odvijao ovaj sastanak kojeg su omogućili Raziskovalna skupnost Slovenije, Centrot za istraživanje na staroslovenskata kultura pri Narodniot muzej vo Prilep, Skupščina občine Koper te Obalna kultura skupnost u Kopru.

Predavanja su usledila po unapred izrađenom programu — osim referata M. PAHORA (*Obdobje dvojne oblasti v Piranu, X vek*) i M. KOCIJANA (*Povojni razvoj koprščine*) — obrađujući ona pitanja što se jače ili slabije nadovezuju na karantansko-ketlaški krug a istovremeno dodiruju slovenske kulture obližnjih pokrajina.

Rad Susreta započeo je referatom P. KOROSČEC »Izvor karantansko-ketlaških nakitnih predmeta s povdarmom na okrogli ploščati fibuli«, gde se autorica posebno zadržala na analizi onih tipova nakita što se javljaju u najstarijoj fazi tog kulturnog kruga i došla do zaključka da jedan deo nakita vuče poreklo iz ranijih kultura dok drugi deo ukazuje kako je nastao pod uticajem pomodarstva onog vremena, tako da se među tipove preuzetih iz ranijih kultura svrstava i pljosnata fibula. Pa obzirom na to da se baš ovaj tip nakita ne može izdvojiti iz konteksta materijalne kulture najstarije faze karantansko-ketlaškog kruga, smatra da ubedljivo predočava činjenicu gde se ta pojava na istočnoj alpskoj teritoriji ne može pripisati kulturnom uticaju karolinške države, premda se je to do sada tako tumačilo, već periodu ranijih zbivanja. Pojavu emajla smatra konačnim evolucionim stepenom starijih tehnika uslovljenim ekonomskim i drugim faktorima. Predavanje je, nažalost, iz tehničkih objektivnih razloga proteklo bez projekcije dijapozitiva.

»K vprašanju kronologije ketlaškega kulturenega kroga« bio je naslov predavanja u kojem je V. ŠRIBAR pokušao dokazati novu dataciju ketlaškog nakita oslanjajući se na tipološko grupisanje pojedinih tipova nakita, motiva i tehnike izrade, ali, jer je taj isti referat otštampan u Katalogu izložbe »K zamekom slovenske

kulture« održane u Ljubljani istovremeno uz Susret, mi ćemo se povratiti k izvođenju takve kronološke interpretacije u osvrtnu posvećenom izložbi. Motivikom na mindušama i fibulama pokušava autor podeliti teritoriju karantansko-ketlaškog kruga na četiri područja u čijim su centrima, prema toj pretpostavci, trebale delovati zanatske radnje, pa tako dolazi do kranjsko-primorskog područja sa centrom u Kranju, kranjsko-štajerskog sa centrom u Ptuj, koruškog sa centrom u Beljaku te na kraju austrijskog-štajerskog sa centrom u Köttlachu. Pored toga smatra da su motivika i oblici nastali pod uticajem raznih faktora: političke podela kulturnog prostora za vladavine karolinške i otonske dinastije, ostataka romaniziranih staroselaca, centara Akvileje i Salcburga i drugih te uticaja Italije i sa područja Rajne. Dijapozitivi grafičke i predmetne dokumentacije popratili su predavanje uz veliku izvešenu šemu svih do sada poznatih predmeta koje autor tretira. Premda bi sa tipološkog stanovišta ovakva podela na područja i mogla da bude prihvatljiva, jer nekako ubedljivo daje indikacije nekih međusobnih veza koje su postojale između pojedinih oblasti, ono nam se ipak čini da je apsolutno označavanje određenih centara pojedinih područja još uvek stvar diskusije. Apsolutno izdvajanje pojedinih naseobinskih aglomeracija na nekom području, samo na osnovu grobnih nalaza, bilo bi teško prihvatljivo, a pogotovu tamo gde ne postoje ni grobni podaci (primer Köttlacha, unatoč tome što grobovi toga nalazišta sigurno pripadaju većem broju kulturnih grupa) ili označavanje pojedinih mesta u onim pokrajinama gde ni do danas nisu otkriveni staroslovenski nalazi (primer Beljaka) ili pak gde su otkriveni predmeti koji se ne mogu pripisati elementima pogodnima u rešavanju iznešene problematike (primer Hohenberga).

E. TOME-BOLTIN u predavanju »Vprašanja naselitve Slovanov na području Koprščine in severne Istre« dokazivala je prisustvo doseljenika u tim južnim krajevima u skladu s istorijskim činjenicama i arheološkim materijalom ali, pošto na području opštine Koper nema staroslovenskih nalaza, svoja je izvođenja zasnovala na elementima otkrivenim u drugim nekropolama Istre, pa na osnovu tih podataka došla do zaključka da su te južne predele naselila i plemena karantanskih Slovena.

B. MARUŠIĆ izneo je u »Materijalnoj kulturi karantansko-ketlaškog kruga na tlu Istre i Hrvatskog primorja« već poznate nalaze staroslovenskih grobalja (Celegije, Žminj i dr.) dopunivši